

دیدنیها

در تماشاگاه زمان

تألیف: محمود طلوعی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	: طلوعی، محمود، ۱۳۰۹ -
عنوان و نام‌پدیدآور	: دیدنی‌ها در تماشاگاه زمان / تألیف محمود طلوعی.
مشخصات نشر	: تهران: نشر علم، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۰ ص.
شابک	: 978 - 964 - 224 - 411 - 9
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: عکس‌ها -- مجموعه‌ها
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ۸۵۹ ط / ۸۴۰۰۰ N۴
رده‌بندی دیویی	: ۰۲۶/۰۰۰۲۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۷۸۰۸۹۱

دستی

دیدنی‌ها در تماشاگاه زمان

محمود طلوعی

حروفچینی: گنجینه

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

چاپ اول: ۱۳۹۲

تیراژ: ۲۲۰۰ نسخه

مرکز پخش علم: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری

بن‌بست گرانفر، پلاک ۴، تلفن ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۹ - ۴۱۱ - ۴۰۵ - ۹۶۴ - ۹۷۸

فهرست مطالب

مقدمه	۱۶ تا ۷۷
چهره‌ها	۶۴ تا ۱۷۷
مشاهیر	۱۲۸ تا ۶۵
دنیای رنگها	۱۳۶ تا ۱۲۹
در آئینه زمان	۲۴۰ تا ۱۳۷
ایران در یک نگاه	۲۵۶ تا ۲۴۱
ایران در آئینه زمان	۲۸۰ تا ۲۵۷
گوناگون	۳۱۸ تا ۲۸۱

مقدمه

چاپ عکس‌های رنگی در داخل مجله نیز آغاز شد و برای این که عکس‌ها با کیفیت بهتری عرضه شود، برای نخستین بار کاغذ مجله هم گلاسه شد. با وجود این قیمت مجله فقط ده ریال (یک تومان) بود که در اواخر سردبیری من به ۱۵ ریال افزایش یافت.

این روزها چاپ عکس در کتاب و مطبوعات تابع ضوابط است و در گزینش عکس‌ها برای چاپ باید این ضوابط در نظر گرفته شود، اما در آن زمان جز در مورد عکس‌های مربوط به خاندان سلطنتی محدودیتی وجود نداشت. از عکس‌های مربوط به خاندان سلطنتی که از چاپ آنها جلوگیری شد می‌توانم به عکسی از شاه و فرح در حال موتورسواری و صحنه‌ای از بازی والیبال آنها که شاه روی زمین افتاده بود اشاره کنم. همچنین چند عکس نیمه عریان از اشرف پهلوی که چاپ آنها با ضوابط کنونی نشر نیز امکان‌پذیر نیست. از جمله این عکس‌ها که هنوز در آرشیو خود دارم عکسی از اشرف پهلوی در حال رقص در یکی از کاباره‌های پاریس است. اشرف در این عکس یک کلاه مکزیک‌ی بر سر گذاشته و از جمله کسانی که ناظر رقص او هستند، علی سهیلی نخست‌وزیر سابق و سفیر وقت ایران در فرانسه شناخته می‌شوند!

کتابی که از نظر گرامی خوانندگان - بهتر بگویم بینندگان - می‌گذرد، دومین مجموعه عکس‌های نویسنده این سطور است که امیدوارم مجموعه سومی را نیز - این بار منحصراً درباره عکس‌های تاریخی مربوط به ایران - به دنبال داشته باشد. مجموعه پیشین تحت عنوان «آئینه تاریخ» با استقبال فراوانی، بیش از حد انتظار من و ناشر، روبرو شد و این مجموعه در واقع مکمل آن با عکس‌های تازه و چاپ نشده و صفحات رنگی است، که از کارهای عکاسان ایرانی و خارجی گزیده شده است.

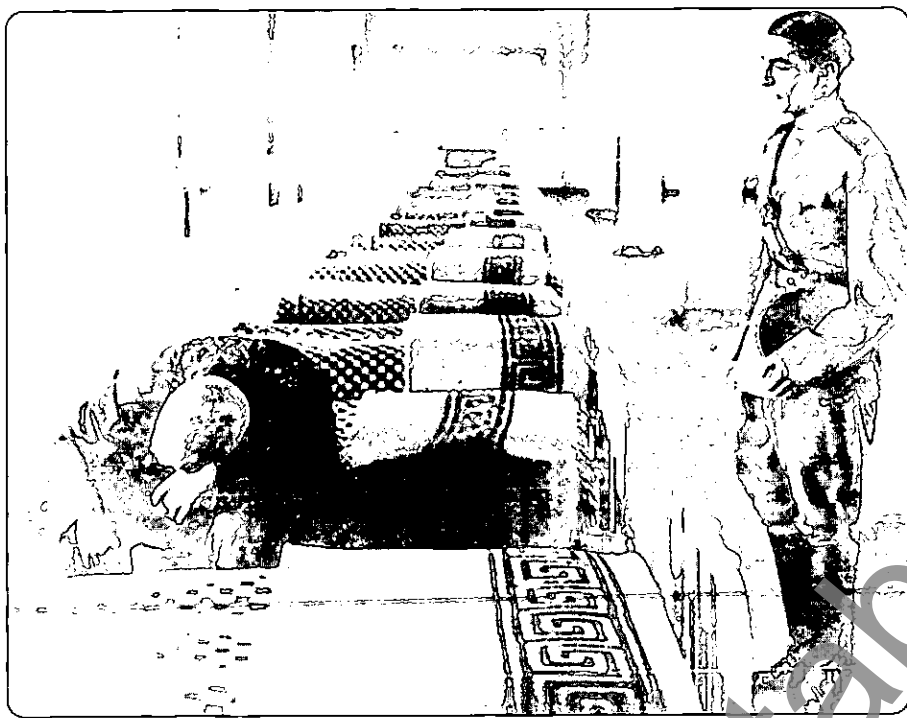
عنوان این مجموعه «دیدنیها» یادآور نشریه‌ای به همین نام است که در حدود شصت سال قبل همراه با مجله «خواندنیها» منتشر می‌شد. همکاری من با مرحوم امیرانی مدیر مجله خواندنیها از همان زمان آغاز شد، ولی نشریه «دیدنیها» به علت کیفیت نامطلوب چاپ در آن زمان، آن‌طور که انتظار می‌رفت مورد استقبال قرار نگرفت و دوام نیافت. از آن به بعد، در مدت قریب ۱۸ سال همکاری با مرحوم امیرانی - که ده سال از آن، از ۱۳۳۶ تا ۱۳۴۶ سردبیر مجله خواندنیها بودم، سعی کردیم مجله را مصور کنیم و چاپ روی جلد رنگی نیز برای نخستین بار در زمان سردبیری من در خواندنیها آغاز شد. در سال‌های بعد

۱۵ خرداد ۱۳۴۲ و تبعید آیت‌الله خمینی در سال ۱۳۴۳، چاپ عکس یا خبرهای مربوط به ایشان نیز ممنوع بود. این محدودیت‌ها تا شهریور سال ۱۳۵۷ هم ادامه داشت و وقتی این محدودیت‌ها از میان برداشته شد، روزنامه‌های اطلاعات و کیهان با عکس‌های بزرگی از آیت‌الله خمینی که نصف صفحه اول این روزنامه‌ها را اشغال می‌کرد منتشر شدند و از یک مقام نزدیک به دربار شنیدم که وقتی شاه

عکس‌هایی که به آنها اشاره شد در مجلات خارجی چاپ می‌شد که در آن زمان در مورد ارسال آنها به ایران محدودیتی وجود نداشت. در دوران سردبیری من در خواندنیها، تا آنجا که به خاطر می‌آورم، علاوه بر عکس‌های مربوط به خاندان سلطنتی در دو مورد هم محدودیت‌هایی به وجود آمد. چاپ عکس دکتر مصدق و حتی نام بردن از او در مطبوعات ممنوع شد و بعد از وقایع

شاه و فرح در حال موتورسواری - در رژیم گذشته از چاپ این عکس که یک عکاس آمریکائی برداشته است جلوگیری به عمل آمد. علم هم در خاطرات خود به این عکس اشاره کرده و می‌نویسد چون موتورسواری شاه را دون شئونات سطنت تشخیص داده بود از چاپ این عکس در مطبوعات ایران جلوگیری کرد!

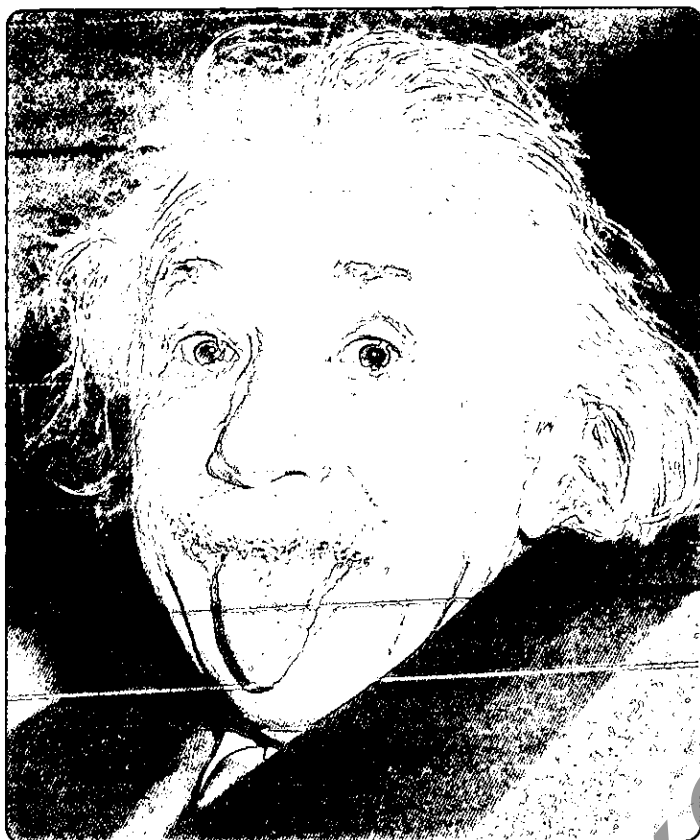
دو عکس مربوط به ایران از مجموعه عکس‌های برگزیده مجله لایف که برای نخستین بار در ایران چاپ می‌شود. عکس مقابل در اواخر سلطنت رضاشاه هنگام بازدید او از یک پادگان نظامی برداشته شده است. شاه خسته شده و روی یک تخت سربازی استراحت می‌کند و محمدرضا ولیعهد در کنار او دیده می‌شود.

عکس زیر نیز در اوایل سلطنت محمدرضاشاه، هنگام سفر «ویندل ویلکی» نامزد مقام ریاست جمهوری آمریکا در سال ۱۹۴۴ به تهران برداشته شده است. ویندل ویلکی در مدت اقامت در تهران به دیدن شاه نرفت. ولی شاه که نمی‌خواست فرصت ملاقات او را از دست بدهد قبل از عزیمت وی از تهران در هواپیمایه دیدنش رفت. ویندل ویلکی شانس زیادی برای پیروزی در انتخابات و احراز مقام ریاست جمهوری آمریکا را داشت. ولی روزولت با اختلاف آراء کمی در این انتخابات پیروز شد و برای چهارمین بار به مقام ریاست جمهوری آمریکا رسید.

دو عکس منحصر به فرد از روسیه در روزگار استالین. در عکس بالا استالین دیکتاتور جبار شوروی را در حالی که دخترش «اسوتلانا» را در آغوش گرفته و در عکس مقابل آلکساندر سولژنیتسین نویسنده نامدار روس را در روزگار تبعید در سبیری ملاحظه می‌کنید. عکس بالا نخستین بار در مجله «تایم» آمریکا و عکس سولژنیتسین در زندان‌های سبیری برای نخستین بار در مجله «نیویورکر» چاپ شده است.

دو عکس دیدنی از آلبرت آاینشتن معروف‌ترین دانشمندان جهان در قرن بیستم در حال دوچرخه‌سواری و هنگامی که برای یک خبرنگار عکاس شکلک درمی‌آورد!

پدید آورده اند. «مارگارت بورک وایت» که از وی به عنوان «برجسته‌ترین زن عکاس جهان» و یکی از صد زن برتر قرن بیستم نام برده‌اند، اولین زن خبرنگار عکاس غربی است که در اوج قدرت استالین در سال‌های قبل از جنگ دوم جهانی به شوروی سفر کرده و در خطوط مقدم جبهه‌های جنگ جهانی دوم حضور داشته است. معروف‌ترین عکس‌های مربوط به گاندی رهبر فقید هند مانند عکس گاندی در حال نخ‌ریسی از آن اوست. مارگارت بورک وایت به قدری مورد علاقه گاندی بوده که مطبوعات انگلیسی از او به عنوان «معشوقه آمریکایی گاندی» نام می‌بردند! برادران کاپا نیز از معروف‌ترین عکاسان خبری جهان

این عکس‌ها را می‌بیند، آهی می‌کشد و می‌گوید: این روزنامه‌ها در تمام مدت سلطنت من عکس به این بزرگی از من چاپ نکرده بودند!

در این کتاب علاوه بر عکس‌هایی که در آرشیو خود داشتم، از چندین آلبوم عکس که در سال‌های اخیر در خارج منتشر شده است استفاده کرده‌ام. از جمله این آلبوم‌ها می‌توانم به مجموعه بهترین عکس‌های مجله لایف^۱ که در سال ۲۰۱۰ چاپ شده و بیش از پانصد عکس از معروف‌ترین عکاسان این مجله را در برمی‌گیرد اشاره کنم. بسیاری از این عکاسان شهرت جهانی دارند که از آن جمله می‌توانم به «مارگارت - بورک وایت»^۲ و برادران «کاپا» - رابرت و کورنل^۳ و «ادوارد کلازک»^۴ و «آلفرد - آیزنستاد»^۵ اشاره کنم که بعضی از شاهکارهای عکاسی قرن بیستم را

1. The Great Life Photographers

2. Margaret Bourke-White

3. Robert and Cornell Capa

4. Edward Clark

5. Alfred Eisenstaedt

«مارگارت بورک وایت» معروف‌ترین زن خبرنگار عکاس جهان در قرن بیستم و یکی از شاهکارهای عکاسی او که برنده جایزه معتبر عکاسی «پولیتزر» شده است. شرح عکس در مقدمه آمده است.

یک عکس دیدنی از ایران که در مجموعه عکس‌های برگزیده مجله «تایم» آمریکا چاپ شده است. عکس در سال‌های جنگ ایران و عراق در جریان تظاهراتی که در تهران برپا شده بود برداشته شده است - اصل عکس رنگی است.

کارتیه برسون^۱ نام ببرم. یوسف کارش معروف‌ترین عکاس پرتره در جهان است که بعضی از آثار او در کتاب «آئینه تاریخ» و برخی دیگر در همین کتاب آمده است. از مجموعه بهترین عکس‌های «هنری کارتیه - برسون» عکاس مشهور فرانسوی نیز که در سال ۲۰۰۸ در پاریس چاپ شده ۱۲ عکس در این کتاب مورد استفاده قرار گرفته است.

از قریب سیصد عکس که در این مجموعه از نظر بینندگان می‌گذرد، بیش از یکصد عکس از پرتره‌ها یا عکس‌های برگزیده جهان است که بسیاری از آنها برنده جوایز معتبر عکاسی و از جمله شاهکارهای عکاسی جهان به شمار می‌آیند. بعضی از این عکس‌های برگزیده و مشهور که در متن کتاب از آنها استفاده نشده است ضمن

به شمار می‌آیند. از هردو برادر عکس‌های مشهور و ماندگاری به یادگار مانده که معروف‌ترین آن‌ها عکس‌های مربوط به جنگ داخلی اسپانیا، جنگ جهانی دوم و جنگ ویتنام است. رابرت کاپا از جسورترین خبرنگاران جنگی بود و به واسطه همین جسارت و بی‌باکی و حضور در خطوط مقدم جبهه‌های جنگ ویتنام در جریان جنگ ویتنام کشته شد. او یکی از صدها خبرنگاری است که در جبهه جنگ کشته شده و آخرین آن‌ها یک خبرنگار فرانسوی و یک خبرنگار آمریکایی بودند که در اواخر فروردین ماه ۱۳۹۰ در جنگ‌های داخلی لیبی به دست سربازان قذافی کشته شدند. از خبرنگار عکاس معروف ایرانی «کاوه گلستان» نیز که در عراق کشته شد در «آئینه تاریخ» یاد کردیم.

از معروف‌ترین عکاسان «پرتره» که در این کتاب از آثار آنها استفاده شده است باید از «یوسف کارش» و «هنری

1. Henry Cartier-Bresson

مقدمه به نظر خوانندگان می‌رسد که توضیح مختصری درباره آنها ضروری به نظر می‌رسد.

۱- یک عکس منحصر به فرد از استالین رهبر معروف شوروی که بیش از سی سال با کمال قدرت بر آن کشور حکومت کرد. این عکس او را در حالی که تنها دخترش «اسولانا» را در بغل گرفته و یک چهره انسانی از این دیکتاتور جبار را نشان می‌دهد به تصویر کشیده است. اسولانا پس از مرگ پدرش از شوروی گریخت و در کتاب خاطراتش که در آمریکا منتشر شد، ضمن شرح مشاهداتش از چگونگی مرگ پدرش مدعی شد که چند تن از یاران نزدیک استالین و در رأس آنها «بریا» وزیر کشور و رئیس پلیس مخفی شوروی و خدو شجف از رهبران ارشد حزب کمونیست و جانشین بعدی استالین در مقام رهبری شوروی او را مسموم کرده‌اند.

۲- یک عکس منحصر به فرد از سولژنیتسین نویسنده معروف روس در زمان تبعید در سیبری. سولژنیتسین پس از مرگ استالین از زندان آزاد شد و به خاطر آثار پربار ادبیش، که معروف‌ترین آنها «مجمع‌الجزایر گولاک» خاطرات دوران زندگی او در تبعید است، در سال ۱۹۷۰ به دریافت جایزه ادبی نوبل نائل گردید.

۳- از شاهکارهای عکاسی «مارگارت بورک وایت» معروف‌ترین زن عکاس جهان در قرن بیستم عکسی است که در دوران بحران اقتصادی آمریکا در سال‌های دهه ۱۹۳۰ برداشته است. این عکس ترکیبی از صف مردمان درمانده و گرسنه‌ایست که برای دریافت جیره غذایی نوبت گرفته‌اند و در بالای سر آنها بر روی یکی تابلوی تبلیغاتی نوشته شده است: بالاترین سطح زندگی در جهان - هیچ طریقی بهتر از شیوه زندگی آمریکایی نیست.

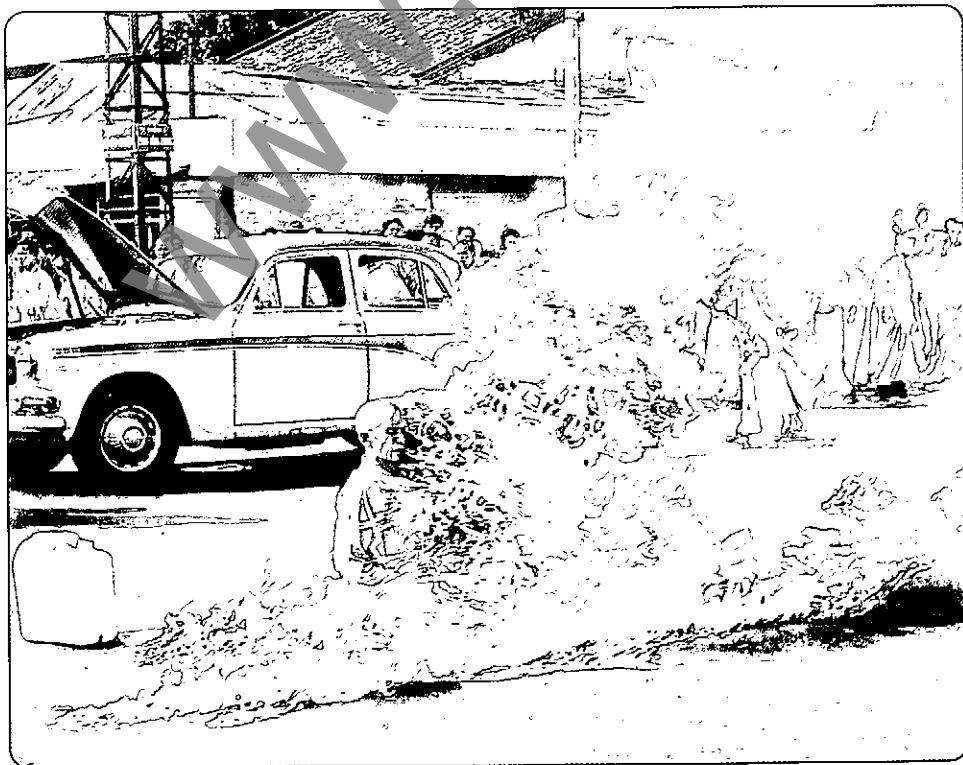

معروف‌ترین عکس ترومن رئیس‌جمهور آمریکا در نیمه قرن بیستم - شرح عکس در مقدمه آمده است.

«هنری کارتیه - برسون» معروف‌ترین عکاس فرانسوی قرن بیستم که گزیده‌ای از آثار او در این کتاب آمده است.

۴- ترومن سناتور گمنامی بود که فرانکلین روزولت در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۹۴۴ آمریکا او را به معاونت خود برگزید. روزولت تنها رئیس جمهور آمریکا که برای چهارمین بار به این سمت برگزیده شده بود، در سومین ماه چهارمین دوره ریاست جمهوری درگذشت و ترومن در یک موقعیت حساس در روزهای پایانی جنگ دوم جهانی به ریاست جمهوری آمریکا رسید و با تصمیمات خطیری از قبیل فرمان پرتاب بمب اتمی بر روی شهرهای ژاپن مخالفت‌های زیادی را برانگیخت. در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۹۴۸ آمریکا تمام نظرسنجی‌ها نشان می‌داد که رقیب جمهوریخواه او «جان دیوئی» پیروز خواهد شد، تا جایی که بعضی از روزنامه‌های معتبر آمریکا پیش از اعلام نتایج انتخابات خبر پیروزی دیوئی و شکست ترومن را در شماره‌های صبح روز بعد از انتخابات چاپ کردند، ولی برخلاف انتظار همه ترومن پیروز شد و چهار سال دیگر بر کرسی ریاست جمهوری آمریکا

خودسوزی یک راهب جوان بودایی در ویتنام

مارگارت تاچر در برابر پیکرهٔ مرادش چرچیل

نشست. عکس او در حالی که خبر شکست خود را از رقیبش در یکی از روزنامه‌های معتبر آمریکا نشان می‌دهد یک عکس تاریخی و به یاد ماندنی است.

۵- از عکس‌هایی که در جریان جنگ ویتنام در مطبوعات جهان چاپ شد، تکان دهنده‌تر از همه عکس خودسوزی یک راهب جوان بودائی به عنوان اعتراض به ادامهٔ جنگ و سیاست دولت وقت ویتنام جنوبی است. جنگ ویتنام با وجود دخالت نظامی مستقیم آمریکا و اعزام قریب پانصد هزار سرباز آمریکایی به ویتنام طی ۹ سال سرانجام در سال ۱۹۷۵ با پیروزی کمونیست‌ها و وحدت ویتنام شمالی و جنوبی به پایان رسید. تلفات سربازان آمریکایی در این جنگ طبق آمارهای رسمی بیش از ۵۷/۰۰۰ نفر برآورد شده است.

عکس‌های این مجموعه در هفت بخش به شرح زیر تقسیم شده است:

۱- **چهره‌ها.** شامل عکس‌ها و پرتره‌های برگزیده از عکاسان معروف جهان که بسیاری از آنها برندهٔ جوایز عکاسی شده‌اند. این بخش با عکس‌های رنگی از ملل مختلف تکمیل شده است.

۲- **مشاهیر.** شامل پرتره‌ها و عکس‌هایی از مشاهیر جهان که شامل چهره‌های معروف سیاسی و ادبی و هنری جهان می‌شود. پرتره‌های این بخش نیز از آثار عکاسان معروف جهان برگزیده شده است.

۳- **دنیای رنگها.** گزیده‌ای از بهترین عکس‌های رنگی از طبیعت.

۴- **در آئینهٔ زمان.** عکس‌های دیدنی از وقایع جهان در مقاطع مهم تاریخی که به ترتیب از آغاز قرن بیستم تا اوایل

قرن بیست و یکم به نظر بینندگان می‌رسد. نیمی از این عکس‌ها برای نخستین بار در ایران چاپ می‌شود و نیم دیگر عکس‌های منحصر به فردی است که در آثار دیگر نویسنده یا منابع دیگر چاپ شده است.

۵- **ایران در یک نگاه.** که شامل عکس‌های رنگی از نقاط مختلف ایران است. این عکسها عمدتاً کار دو خواهر (گلناز و لیلا بهمنیان) است.

۶- **ایران در آئینهٔ زمان.** که شامل عکس‌هایی از وقایع مهم ایران از اواخر قرن نوزدهم میلادی تا امروز می‌باشد.

۷- **گوناگون.** این بخش نیز شامل عکس‌هایی است که برای نخستین بار در ایران چاپ می‌شود و یک بخش رنگی از شگفتی‌های جهان درون (عکس‌های بی‌نظیر از داخل بدن انسان) را در برمی‌گیرد.